

historische wijk

De enig mij bekende en bewaard gebleven afbeelding van 'Huize Mariëndaal nabij het kanaal'. De tekening is gemaakt 'naar photographiën van Ant. C. Reelick', waarschijnlijk door de fotograaf zelf. Fragment van een collage in de VVV-gids van Apeldoorn van 1891.

Huize Mariëndaal, een verdwenen buitenplaats

De buurtschap Zevenhuizen kent een interessante historie. In een vorig artikel heb ik u daarover al verteld. Een van de huizen met landerijen was ooit het 'buitengoed' Huize Mariëndaal. Het landgoed besloeg '3 bunder en 70 roeden', dat is ruim 4 hectare. De naam verwijst duidelijk naar het kapittel van Sint Marie van de Rooms Katholieke kerk te Utrecht. Dit kapittel bezat goederen in Zevenhuizen. In Het Utrechts Archief kunt u informatie vinden.

Mariëndaal circa 1880

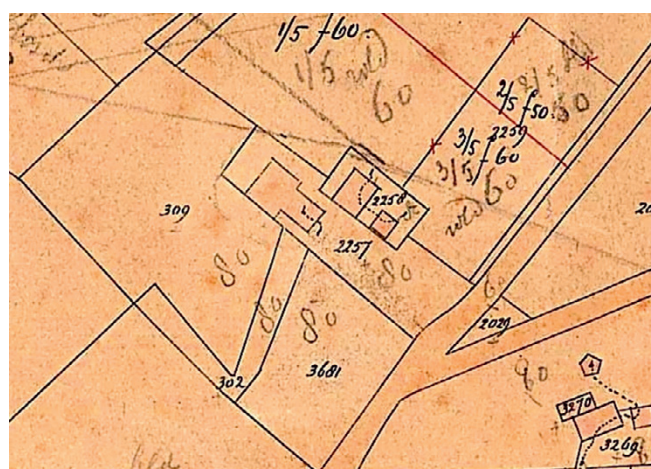
Door de kadastrale kaarten van 1832 en circa 1880 te vergelijken krijg je een goed beeld van de percelen die in dit tijdvak in Zevenhuizen bestonden en van eigenaar verwisselden. De landbouwers Gerrit en Dries de Wilde bezaten een aantal percelen waarop oorspronkelijk een boerderij stond met de naam *Mariëndaal*. Volgens de kaart van Willem Leenen uit 1750 (zie vorige artikel) zal de boerderij voor 1750 zijn gebouwd.

In 1843 kwamen de percelen met boerderij in handen van de kooplieden Verhoeven en Fischer. Zij sloopten de boerderij en bouwden een herenhuis, *Huize Mariëndaal*, in 1849 nog uitgebreid. Op het terrein werd in 1853 ook een aardappelfabriek gebouwd.

In 1863 kwam het goed in handen van Willem Pieter Pook van Baggen. Hij was bankier en had een compagnon Jacob Koppel (*J. Koppel & Co.*). Ook dreef Pook van Baggen een papierhandel onder de naam *Van Baggen en Compagnie* (1869) en bezat hij de papierfabriek *Den Tepelenberg* in Ordermark nabij de spoorweg.

In de verkoop in 1883

In 1883 wilde Pook van Baggen het landgoed verkopen. Of dat toen meteen is gelukt is twijfelachtig. In 1892 was hij nog eigenaar getuige een advertentie in Apeldoornsche courant van 11 juni 1892. In 1893 is geprobeerd het landgoed een andere bestemming te geven.

Detail van oude kadastrale kaart F02 (1880-1888). Naar het noordoosten de Trekweg en bij de splitsing de Bloemheuvellaan. Direct links bij de splitsing van de Trekweg de percelen van het landgoed 'Mariëndaal'. Vanaf de splitsing zou later de Oosterweg dwars door het landgoed in noordwestelijke richting gaan. Bron: archief CODA.

Geen Rijks-tuinbouwschool of Kneipp-sanatorium

In 1893 kon je uit de pers vernemen dat het terrein van *Huize Mariëndaal* was aangekocht om er de *Rijks-tuinbouwschool* te vestigen. Op de nippertje besloot de toenmalige minister dat de vestigingsplaats van zo'n school Wageningen zou worden. Stel je voor dat een en ander wel was doorgestaan? Dan had Zevenhuizen nu wellicht een universiteit gehad!

Wat in dat jaar ook niet doorging was de vestiging van een sanatorium met behandelingen volgens de *Kneipp-methode*. Ook daarover gingen geruchten in de pers. Zeker is dat het landgoed in 1893 eigendom van Frederik Ooster was geworden.

Frederik Ooster wordt eigenaar

Zoals uit krantenberichten van die tijd blijkt werd Frederik Ooster, kantonrechter, in 1893 eigenaar van *Huize Mariëndaal*. Op enig moment wilde ook hij het landgoed verkopen. In 1895 werd het via de krant te koop aangeboden. Deze verkoop is op dat moment niet gelukt.

In 1896 besloot Frederik Ooster het landgoed te verkavelen en op een gedeelte daarvan een weg 'dwars door het landgoed' aan te leggen. Aan de weg moesten dan later woonhuizen komen. Hij was voornemens de weg, in 1896 nog zonder woonhuizen, aan de gemeente te schenken, zij het onder enkele voorwaarden. De schenking werd overigens na enige discussie in de gemeenteraad (pas in 1899 formeel) aanvaard en de weg werd Oosterweg genoemd (later Oosterdwarweg nu Westerlaan).

Frederik Ooster (1841) kwam op 24 oktober 1898 te overlijden, ongehuwd en kinderloos.

Meubelfabriek en melkfabriek op het landgoed

In 1899 werd het resterende gedeelte van het landgoed met landhuis gehuurd door de meubelfabriek *Holland*. Directeur was M.C. Wijnbeek, een jonge ondernemer. In mei 1899 kocht hij het landhuis. In 1901 stichtte hij op het perceel de *Stoom-Meubelfabriek Holland*. Het bedrijf was evenwel geen lang leven beschoren. De fabriek van Wijnbeek ging in 1904 failliet. In het fabriekspand werd in 1906 de zuivelfabriek *Mariëndaal* gevestigd.

Sloop van het landhuis Mariëndaal

Zoals Ignaat Simons schrijft werd het eigenlijke landhuis, ten noorden van de (toenmalige) Oosterweg in 1904 gesloopt. De meubelfabriek, ook noordelijk van de Oosterweg, werd in 1906 of 1907 verkocht aan de zuivel-coöperatie *Mariëndaal*. De kavels ten zuiden van de Oosterweg werden aan een consortium van mevrouw A.H.C.E. Jordan verkocht. Later volgde ook daar de aanleg van straten en de bouw van woonhuizen.

De straatnaam *Mariëndaal* herinnert ons aan het landgoed dat daar ooit lag. En u weet nu waaraan landgoed en straat hun naam ontleen. Juist, het kapittel van Sint Marie!

Dank

Hartelijk dank aan Berry Meester eigenaar van de www.oud-apeldoorn.nl voor zijn informatie. Zijn site is een bezoek meer dan waard!

Voorts hartelijk dank aan Stefan Rutten van CODA voor informatie en ondersteuning!

Apeldoornsche Coöp. Fabriek van Melkproducten „Mariëndaal”

APELDOORN (TELEFOON No. 163).

Levert steeds:

Machinaal gereinigd.	}	GEPASTEURISEERDE MELK zoowel	}	Zonder bezinksel.
		per L. als in flesschen		
		GEPASTEURISEERDE ROOM		
		" KARNEMELK		
" ONDERMELK				

Wordt tweemaal per dag aan huis bezorgd.

Prima Gepasteur. Roomboter onder Rijkscontrôle.

Vraagt gratis geïll. brochure met prijscourant.

Vestiging van de 'stoomzuivelfabriek' (oprichting 6 februari 1906) in het oude pand van de meubelfabriek op het landgoed van *Mariëndaal*. De zuivelfabriek zou in 1922 verhuizen naar de (huidige) driehoek Noorderlaan-Zuiderlaan-Mariëndaal. Advertentie in de *VVV-gids van Apeldoorn van 1923/p.125*.

Bronnen

- Ignaat Simons, *Het testament van Welgelegen, een landgoed in Apeldoorn*, juli 1998;
- Diverse VVV-gidsen van Apeldoorn;
- Diverse uitgaven van Erica, Adres- en Jaarboekje gemeente Apeldoorn;

Internet

Over papierfabriek *Den Tepelenberg*: <https://www.henk-weltje.nl/index.php/oude-boekwerkjes/koornmullenaers-pampiermaeckers-en-coperslaghers?start=11X>

Over het kapittel van *Sint Marie*:

<https://hetutrechtsarchief.nl/onderzoek/resultaten/archieven?mizig=210&miadt=39&miaet=1&micode=221&minr=46448901&miview=inv2>

Over straatnamen: Op de website <https://www.overstraatnamen.nl/2017/08/noorderlaan-oosterlaan-zuiderlaan-westerlaan-apeldoorn.html> is een aardig artikel te vinden over de naamgeving van de Oosterlaan, uiteraard naar Frederik Ooster, en dus met enige windrichting niets van doen heeft. Dit in tegenstelling tot omringende lanen met namen als Noorderlaan, Zuiderlaan en Westerlaan (voorheen Oosterdwarlaan).

Folkert Bruining